א. היינט איז דאך שבת חנוכה, דאס איז דער סיום וחותם פון קריאת התורה וואס מ'האט היינט געליינט, און אויך דער ענין פון הפטרה, וואס בכלל איז דאך ידוע אז שבת פועל'ט אויף די טעג שלאחרי השבת - "מיני' מתברכין כולהו יומין", ועד"ז פועל'ט זי אויך אין די טעג פון וואך, שלפני השבת, איז אין דעם שבת - שבת חנוכה, זעט מען נאכמער דעם פארבונד פון שבת מיט די טעג שלפני' ושלאחרי', ווארום די טעג שלפני השבת זיינען ימי חנוכה, און אויך די טעג שלאחרי השבת זיינען ימי חנוכה, ד.ה. אז דאס פארשטארקט דעם צד השוה, די גלייכקייט פון שבת (וואס יעמולט איז די התועדות) מיט די ימים שלפני' ושלאחרי'; ומזה מובן אז שבת חנוכה דארף אויפטאן אן ענין חדש אין דעם ענין פון חנוכה.

בנוגע צו חנוכה, זיינען פאראן כמה פירושים אין דעם ווארט חנוכה, וואס ווערט געבראכט אין ספרי קודש ו"אלו ואלו דא"ח" (עירובין יג,ב. גיטין ו,ב) זיינען אלע פירושים אין דעם ענין פון חנוכה אמת.

און נאכמער: אין דעם ענין פון אלו ואלו דא"ח, איז אמת טאקע אז ביידע דיעות זיינען דא"ח, פונדעסטוועגן, בנוגע לפועל בלייבט די הלכה ווי איינע פון זיי, ביז אז "ב"ש במקום ב"ה אינו משנה" (ברכות לו,ב), משא"כ בנוגע צו די פירושים פון חנוכה האבן אלע פירושים א קיום בפועל בעולמנו זה,

וואס דערפאר, בענין זה פאסט מער דער צווייטער מאמר בכגון דא - "מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי" (ב"מ יא,א. חולין קה,א), אז ביידע ענינים האבן א קיום בעולם.

נאכמער: ס'איז ניט נאר וואס "מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי", וואס דאס קען זיין אין צוויי באזונדערע ענינים, אז יעדער ענין איז א מציאות אין זיין ענין, נאר דא קומט צו א דבר נוסף: היות דאס איז אלץ פירושים אין איין ווארט, זיינען דאך אלע פירושים פארבונדן צווישן זיך, ביז אז איין פירוש גיט ארייך א תוקף אין דעם צווייטן פירוש; ווארום עס קען אמאל זיין אז "מר אמר חדא כו' ולא פליגי", יעדערער פון זיי אין זיין ענין משא"כ בענינינו זיינען דאך די פירושים אין איין ווארט - חנוכה, איז פארשטאנדיק אז אלע פירושים זיינען איין ענין. ואדרבה - איין פירוש גיט ארייך א תוקף אין דעם צווייטן.

א) דער פירוש (ראה חדא"ג מהרש"א שבת כא,א) (און עס ברייננגט זיך פון כ"ק מו"ח אין דעם המשך פון תש"ד (ויהי בשלושים שנה)), אז חנוכה איז מלשון חנוכת הבית וחנוכת המזבח וואס איז פארגעקומען בחנוכה, וואס אזוי איז געווען בפשטות אז די יוונים זיינען אריינגעקומען אין ביהמ"ק און האבן אים מטמא געווען, האט מען געדארפט איבערבויען דעם מזבח וכו', ובמילא איז יעמולט געווען א חנוכת הבית וחנוכת המזבח.

ב) חנוכה מאכט "חנו כ"ה", וואס בכ"ה בכסלו איז פארגע-קומען דער נצחון אויף די יוונים, ובמילא איז יעמולט געווען דער "חנו" פון דער מלחמה, ביז אויך פון די נצחונות.

ג) חנוכה איז מלשון חינוך פון קינדער, ווי עס שטייט (משלי כב,ו) "חנוך לנער ע"פ דרכו וגו'".

דער

דער דריטער פירוש איז פארבונדן מיט דעם ערשטן פירוש, אז חנוכה איז מלשון חנוכת הבית. הגם אז דאס איז דער היפך ווי דער חינוך פון ביהמ"ק, ווארום דער חינוך פון א קינד איז דאך בשעת ער הויבט ערשט אן, וואס יעמולט האט ער גארניט, און יעמולט איז מען אים מחנך. משא"כ חנוכת הבית איז פארקערט, ווארום די חנוכת הבית איז געקומען דוקא לאחר ווען מען האט שוין אלץ גע-ענדיקט און עס האט נאר געפעלט די תכלית השלימות, איז יעמולט געווען די חנוכת הבית, וואס דאס טוט אויף תכלית השלימות, במילא איז דאס נאר פארקערט ווי דער חינוך פון א קינד (וואס דאס איז דאך בתחלה, ווען ער האט נאך גארניט), אבער פונדעסטוועגן זיינען זיי פארבונדן, ווארום אין ביידע פון זיי געפינט מען דעם ענין פון הוספה.

אין דעם חינוך פון א קינד זעט מען, אז גלייך בתחילת לימודו ווען מען פירט אים אריין אין חדר, איז מען מוסיף כמה ענינים וואס במשך זיינע שפעטערדיקע יארן אין ישיבה האט ער דאס ניט. עד"ז אין ביהמ"ק בשעת די חנוכת הבית, האט מען מוסיף גע-ווען כמה קרבנות אין יענעם טאג, (א הוספה וואס איז ניט געווען פאר דעם און ניט נאך דעם, נאר עס האט זיך געפירט "תמידין כסדרן"). איז אין דעם ענין פון הוספה גלייכן זיך אויס דער חינוך פון ביהמ"ק צו דעם חינוך פון קינדער.

ועד"ז די אנדערע פירושים וואס מען זאגט אויף חנוכה, זיינען אלע פארבונדן איינער מיט דעם צווייטן, און דאס וועט מען פארשטיין בהקדם א ווארט פון של"ה.

דער של"ה ברייגגט אין זיין פירוש וואס ער איז מפרש די פרשיות וישב מקץ ויגש (וואס די אלע דריי פרשיות איז ער מבאר אין איין דרוש ארוך, וואס דארטן רעדט זיך וועגן יוסף און די שבטים) אין א הגה"ה, דעם ענין פון חנוכה,

- ובהקדם: דער ענין פון חנוכה איז, אז מ'דארף צינדן ליכט "על פתח ביתו מבחוץ". אבער דאס דארף זיין סמוך לביתו, און אויב ער האט א חצר דארף ער צינדן אויף דעם פתח פון חצר, וואס דער חצר איז דער סיום הבית, אבער עס דארף זיין במקום וואס איז סמוך לחצר, און עיקרו איז אז עס זאל לייכטן אין חוץ דוקא, ביז דאס פועל'ט אין שוק - "כליא ריגלא דתרמודאי" (שבת כא,ב) -.

אז דער ענין פון חנוכה איז "חינוך העולם" - אז מ'איז מחנך די וועלט, און דעריבער געפינט מען כמה ענינים אין חנוכה וואס זיינען בדוגמא צו בריאת העולם. חנוכה איז בכ"ה כסלו, און בריה"ע איז געווען בכ"ה אלול; ביום ראשון פון ברה"ע האט דער אויבערשטער באשאפן אור, און חנוכה איז די מצוה פון אנצינדן נרות; אויף דעם אור פון בריה"ע שטייט אז "ראה שלא הי' העולם יכול להשתמש בו גנזו ללע"ל" (אדער ווי די אנדער גירסא "גנזו לצדיקים"), און ביי חנוכה געפינט מען דעם ענין, ווארום "אסור להשתמש לאורה", וויבאלד מען טאר ניט משמש זיין מיט אים. און ער ברייגגט נאך רמזים ווי חנוכה איז גלייך צו בריה"ע.

וויבאלד אז דאס שרייבט דער של"ה, וואס ס'איז ידוע אז דער של"ה איז געווען א פוסק אין נגלה און א פוסק אין נסתר, ובפרט

ובפרט אז די רביים ברייננעם אים כסדר, און ניט נאר אלס א ראי׳ לדבריהם, נאר אלס א יסוד, איז בכלל פארשטאנדיק אז דער ענין איז א פסק וואס האט א שייכות צו יעדן איינעם.

די הוראה וואס מען נעמט פון דעם ארויס איז, אז בשעת א איד צינדט אן ביי זיך די מנורה מאכט ער ליכטיק די גאנצע וועלט. און וויבאלד ער פארבינדט דאס מיטן ענין החינוך, איז פארשטאנדיק אז דאס וואס ער טוט אויף אין וועלט, איז עס ניט נאר אז ער פועל׳ט אין וועלט אן ענדערונג און ביי דעם בלייבט דאס, נאר דאס איז ע"ד דער חינוך פון א קינד אז "גם כי יזקין לא יסור ממנה", אז דער חינוך וואס מען גיט איצטער ארייך בלייבט שטענדיק.

און ביז מ׳זאגט נאכמער, אז דאס וואס מ׳איז מחנך א קינד איז דער חינוך פועל׳ט א שינוי עיקרי במשך כל ימי חייו, ווארום דער חינוך פון א קינד איז ניט ווי מ׳פועל׳ט א שינוי אין אן ערוואקסענעם מענטש, נאר ע"ד ווי מ׳זעט ביי א הטבה פון א גרעין, אז א קליינע הטבה אין דעם גרעין פועל׳ט א שינוי עיקרי אין דעם אילן וואס וועט דערנאך ארויסקומען פון דעם, און דערנאך אין די פירות זיינע, א סאך מער ווי אויב מ׳וואלט געמאלט די הטבה אין דעם אילן אליין. עד"ז זעט מען אויף וויפל דער חינוך פון א קינד איז נוגע, ווי מ׳שטעלט זיך אוועק בתחלה מיט זיין חינוך וועט דערנאך בלייבן כל משך ימי חייו,

[דעריבער געפינט מען אז וואו ווערט דערמאנט בנוגע צו חינוך פון קליינע קינדער, שטייט דאס אין ק"ש - "ושננתם לבניך". וואס לכאורה איז ניט פארשטאנדיק: אין ק"ש ווערן דערמאנט בעיקר ענינים כלליים, איז ווי קומט עס אז בשעת מען רעדט וועגן לימוד התורה שטייט דאס באופן פרטי,"ושננתם לבניך"? לכאורה וואלט ער דאס געדארפט זאגן באופן כללי, אז מען דארף לערנען תורה? (במילא בנוגע צו "ודברת בם" זיינען פאראן דיעות אויף וואס דאס גייט, צי אויף ק"ש אדער אויף לימוד התורה, אבער "ושננתם לבניך" גייט דאך לכל הדיעות אויף לימוד התורה, איז ניט פארשטאנדיק: פארוואס האט מען אויסגעטיילט אין ק"ש דעם חינוך פון קינדער?) נאר פון דעם זעט מען אויף ווי ווייט איז נוגע דער חינוך פון קינדער, ווארום ווי מען איז מחנך א קינד ווען ער איז גאר יונג אזוי וועט עס בלייבן דערנאך כל משך ימי חייו].

די הוראה פון דעם בנוגע לפועל איז, אז בשעת א איד צינדט אן א חנוכה-מנורה אדער ער פועל׳ט אויך אז א צווייטער זאל אנ-צינדן, זאגט מען אז דערביי (דורך זיין אנצינדן על פתח ביתו) מאכט ער ליכטיק אין די גאנצע וועלט, און טוט אויף אין איר באופן של חינוך (ווי מען האט פריער געבראכט פון של"ה). און דאס טוט ער אויף אין יעדער ארט אין וועלט. עס איז דא אן ארט אין וועלט וואס עס איז ווי דער ביהמ"ק, וואס דארטן קומט דער חינוך אלס שלימות הענין, דערנאך איז דא אן ארט אין וועלט וואס מען דארף ערשט אנהויבן טאן מיט איר, וואס דאס איז ע"ד דער חינוך פון א קינד. איז דא זאגט מען אז בשעת ער צינדט אן ביי זיך א מנורה מאכט ער ליכטיק אומעטום.

דעריבער האט מען געשטורעמט וועגן זען אז וואס מער אידן אין די גאנצע וועלט זאלן אנצינדן נרות חנוכה.

ובפרט

ובפרט אין אזא זכן ווי איצטער, וואס אלע שטייען במצב של התוועדות און יעדער ווארט וואס מען זאגט ווערט נתקבל בשמחה וטוב לבב, דארף מען זען אויסניצן די געלעגנהייט, ווארום מען זעט אז דאס איז געקומען ווי א פארטיקע מתנה מלמעלה אז אידן שטייען במצב כזה, נאר מען וויל אז מען זאל צושטעלן אן "אצבע קטנה".

און דא זאגט מען, אז דער ענין פון חנוכה איז פארבונדן מיטן ענין החינוך (ע"ד ווי אין דעם ביהמ"ק), וואס אין ביהמ"ק איז געווען דער ביהמ"ק ראשון ושני, וואס דער ערשטער בית איז געווען בדוגמת עבודת צדיקים, און דער צווייטער בית איז ע"ד עבודת בע"ת, (ווארום דאס איז געקומען נאך דעם וואס זיי האבן אפגעטאן כמה ענינים און ביז די מעשה מיט מתתי' וואס ער האט מלחמה געהאט מיט די מתייונים), איז דא קומט די הוראה פון חנוכה אז דאס איז שייך צו אלעמען אין וואס פאר א מצב ער זאל זיך ניט געפינען, צי ווי דער בית ראשון אדער בית שני.

ומה-דאך אז דער ענין פון חנוכה איז שייך בכל זמן ובכל מקום, איז עאכו"כ בזמנינו וואס ס'איז דא א חלישות אין עניני תורה ומצות, פאדערט זיך א שטארקע התעוררות וועגן טאן אין דעם ענין החינוך, און דורך דעם וועט מען באלייכטן דעם "חוץ", ביז לתקן עולם במלכות שד-י.

ב. בהמשך צו דעם וואס מ'האט פריער גערעדט אז דער ענין פון חנוכה איז "חינוך העולם", אויך פאר אזא וואס האלט בהתחלת התינוך שלו – אזא וואס ווייס נאך גארניט – איז ממילא פארשטאנדיק אז די פעולה און אויפטו פון חנוכה דארף זיין ניכר באופן גלוי, און מ'זאל יענעם דאס ניט דארפן מסביר זיין, ווארום יענער וועט ניט געפינען נויטיק צו פרעגן וואס איז דער פעולה פון חנוכה.

וואס דאס איז דער הפרש צווישן חנוכה און שאר מצות: בנוגע צו אנדערע מצות, זעט זיך ניט בגלוי – פאר יעדן איינעם – די פעולה זייערע, ולמשל די מצוה פון מזוזה, וואס היט אפ דעם שטוב, איז בשעת איינער זעט די מזוזה ווייס ער ניט וואס איז די פעולה זיינער, נאר ער דארף פרעגן וואס דאס איז, און ווי דאס פועל'ט, און מען דארף אים מסביר זיין דעם ענין ביז עס וועט זיך ביי אים אפלייגן אין שכל,

משא"כ ביי נרות חנוכה, זעט זיך אן בגילוי די פעולה פון די נרות, אז זיי מאכן ליכטיק, און במילא ווייס ער צי עס ליגט ארום אים אבנים טובות אי ניט, וואס דאס קען ער וויסן נאר בשעת ט'איז ליכטיק,

און דאס איז דער אויפטו פון נרות חנוכה, אז מען דארף ניט אנקומען צו ביאורים והסברות, נאר מען זעט בעיני בשר די פעולה פון די נרות, אז "משתשקע החמה", וואס יעמולט ווערט פינסטער אין גאס, קומט א איד און צינדט אן א ליכטל, און מ'זעט גלייך ווי עס ווערט ליכטיק.

און דא קומט צו נאך אן ענין אין חנוכה (ווי מ'האט פריער

גערעדט

גערעדט בשם השל"ה), אז דער ענין פון חנוכה איז לחנך את העולם, ד.ה. חנוכה טוט אויף אין דער גאנצער וועלט,

וואס בכלל אין וועלט איז דא כמה אופנים ווי צו דער-לאנגען און אויפטאן אין א צווייטן ארט: אויב דאס איז דורך דיבור, נעמט דאס א געוויסן זמן ביז דאס קומט אין א צווייטן ארט, ועד"ז ע"י כתב וכו׳, משא"כ ע"י אור, וואס אור האט די תכונה אז אין איין רגע (און נאך ווייניקער ווי א רגע) קען דאס ארום גיין די וועלט עטליכע מאל, קומט אויס אז די תכונה פון "אור" איז אז עס קען אויפטאן אין דער גאנצער וועלט ב"רגע כמימרא".

הגם דאס נעמט לכה"פ א רגע (אדער א חלק פון א רגע), אבער עפ"י תורה הייסט דאס ניט קיין זמן,

[וואס יעדער זאך אין וועלט איז מוגדר אין זמן ומקום; עפ"י תורה איז דא שיעורים אין זמן: מהלך מיל, יום, שנה, שמיטה, יובל וכו׳, משא"כ רגע כמימרא הייסט ניט קיין זמן עפ"י תורה לגבי כמה דינים, דאס איז ווי אין זמן איז דא העדר הזמן],

ועד"ז ווי מען געפינט אין מקום, אז א משהו הייסט ניט קיין מציאות, (וואס דאס איז נוגע לגבי די דינים פון תערובות וכו׳), און הגם אז בפועל איז א משהו יע א מציאות, ווארום וויבאלד אז דאס איז א דבר גשמי, מוז ער פארנעמען א שטח, אעפ"כ זאגט תורה אז א משהו הייסט ניט קיין מציאות, ווארום אין די מציאות פון תורה קוקט מען ניט אויף גודל הכמות, נאר אויב עס האט א שיעור איז דאס א מציאות, און אויב דאס איז ווייניקער פון דעם שיעור איז עס ניט קיין מציאות, וואס דאס איז דער גדר פון ניט מקום ווי ס׳איז דא אין מקום.

איז עד"ז אין דעם ענין פון זמן, אז א חלק פון א רגע הייסט ניט קיין זמן עפ"י תורה, ד.ה. אז אין זמן גופא איז דאס למעלה מן הזמן,

און פון דעם איז פארשטאנדיק בנוגע צו חנוכה, אז וויבאלד אז דאס איז פארבונדן מיט אור, איז בשעת א איד צינדט אן ביי זיך א ליכטל מאכט ער ליכטיק די גאנצע וועלט, ווארום דאס גייט ארום די וועלט (עטלעכע מאל) בה ברגע ווען ער צינדט אן,

און דאס וואס מען זעט דאס ניט בפועל, איז דאס נאר מצד "ארי׳ דרביעא עלי׳" - א סיבה צדדית וואס לאזט ניט צו אז דער אור זאל זיך מתפשט זיין אומעטום, (צי מצד די דברים המפסיקין אדער מצד דעם עובי האויר), אבער מצד הענין זאגט מען אז בשעת ער צינדט אן ביי זיך א ליכטל איז ברגע כמימרא מאכט ער ליכטיק די גאנצע וועלט.

און הגם אז מען טאר ניט צינדן למעלה מכ׳ אמה, איז דאס נאר בנוגע דעם אופן ההדלקה, אבער דער ענין פון חנוכה פועל׳ט אין די גאנצע וועלט, וכמודגש בשל"ה לחנך את העולם, ניט נאר כ׳ אמה נאר כל העולם.

וואס דאס איז אויך מתאים מיט חכמות חיצוניות, וואס מ׳האט אויסגעפונען אין די שנים הכי אחרונים, אז בשעת א יחיד

טוט

טוט ביי זיך א פעולה בהדרי חדרים, פועל'ט דאס דערנאך אין די גאנצע וועלט.

וואס דער ענין (אז א פעולה גשמית אין איין ארט האט א ווירקונג אויף גאר א ווייטן ארט) איז שוין אנגענומען און אנט-פלעקט געווארן אויך אין וועלט, לויט זייערע חכמות, אויף וויסן דעם ענין, - וואס דער ענין איז שוין געשטאנען אין תורה מיט עטליכע טויזנט יאר צוריק, ווי דער רמב"ם שרייבט (הל' תשובה פ"ג ה"ד) "לעולם יראה את העולם שקול וכו'" און מיט איין פעולה טובה קען ער מכריע זיין את כל העולם לכף זכות, ד.ה. אז א מענטש זייענדיק אין א צימער, חדר לפנים מחדר, האט בכח מיט זיינער א מחשבה, דיבור, או מעשה, אויף מכריע זיין די גאנצע וועלט, צי לכף זכות אדער להיפוך,

(ווי דער ווארט פון כ"ק מו"ח אדמו"ר אז א נשימה אין א פארמאכטן צימער איז נוגע ביז צו דעם ציר הצפוני, און ביז א פעולה אחת האט א ווירקונג אויף מהלך השמש, ירח און כוכבים),

וואס דאס שטייט שוין אין תורת אמת - ווי דער רמב"ם שרייבט אז ער קען איבערוועגן די גאנצע וועלט לכף זכות וכו',

ובפרט ווי עס איז מבואר אין חסידות בענין שכר ועונש וואס קומט אויף תורה ומצות, וכידוע אז עס זיינען דא צוויי דיעות בנוגע שכר ועונש: א) אז דאס איז בדרך סיבה ומסובב, ב) אז דאס קומט בדרך סגולה, וואס חסידות נעמט אן ווי די ערשטע דיעה - אז דער עצם פעולת המצוה טוט אויף און ברייגנט דעם שכר [וואס בא אידן איז זייער למעלה מדרך הטבע א סדר אין זייער חיים הטבעיים].

און די פעולת המצוה טוט אויף אויך בנוגע גשמיות העולם, ווארום דער רמב"ם רעדט דאך וועגן מכריע את העולם לגבי שכר ועונש אין גשמיות העולם, וכמוכח מפשטות הכתובים "ואם בחוקותי תלכו" אז יעמולט וועט ממילא זיין "ונתתי גשמיכם בעתם", וואס דאס איז ווי תומ"צ פועל'ן אויף כל העולם אין א דירעקטן אופן, [נאר אלץ הוספה לזה איז דא דער ענין הסגולה שבמצות, דאס וואס דער אויבערשטער גיט מלמעלה יזלא לפי ערך העבודה, ווי עס שטייט (מגילה ו,ב) "יגעת " - איז ניט נאר והשגת וכיו"ב, אז ער פארשטייט) נאר " ומצאתי ", אז אין פארשטאנד גופא איז דא אן ענין שלא בערך,

ובמילא, בשעת מען קומט צו איינעם וואס האט - מאיזה סיבה שתהי' - געלערנט חכמות חיצוניות, זאגט מען אים אז אויך אין חכמות חיצוניות איז שוין אנגענומען געווארן אז יעדער פעולה וואס א יחיד טוט איז נוגע די גאנצע וועלט. וואס דאס איז אזוי אפילו בנוגע א פעולה בעניני עולם, ועאכו"כ א פעולה וואס איז פארבונדן מיט תומ"צ, איז זיכער אז דאס פועל'ט אין די גאנצע וועלט, און דאס פועל'ט מיד, ווי גערעדט פריער בנוגע צו נרות חנוכה, און מען זאגט אים אז דורך זיין פעולה טוט ער אויף אז אידן זעהן דעם ."נסים ופורקן".

ס'איז אבער פארשטאנדיק אז ס'איז ניט גלייך צי מען טוט

די פעולה

די פעולה מיט א יונגן אדער מיט א גדול; צי דאס איז דורך א שטארקן דיבור אדער דורך א שוואכן דיבור; צי דאס טוט א יחיד אדער איינער וואס האט א השפעה אויף א רבים, צי דאס טוט איינער וואס האלט נאך פאר די חתונה (וואס אויב ער איז זיך משנה פאר די חתונה וועט ער דאך בויען ביתו ומשפחתו באופן אחר), אדער אזא וואס איז שוין לאחר החתונה, אבער הצד השוה שבהן איז, אז בשעת א איד טוט א פעולה, איז דאס נוגע די גאנצע וועלט,

און בשעת א איד צינדט אן א מנורה וואס דורך דעם באלייכט ער די גאנצע וועלט, איז קיין פלא ניט אז מען זעט ניסים,

וכידוע דער סיפור פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז ס'איז געווען א מלמד פון זיינע קינדער וואס האט געהאלטן אז קינדער דארף מען ניט דערציילן סיפורי מעשיות פון נסים וכיו"ב, ווארום עס קען ביי זיי ניט נתקבל ווערן, איז בשעת דאס איז אנגעקומען צום שווער, האט ער דאס שולל געווען, און האט געזאגט אז אדרבה, דוקא ביי קינדער ווערט נתקבל מעשה נסים, ווארום מ'דערציילט זיי דאך דעם אמת, (א שקר דערציילט מען זיי דאך ניט ח"ו), עניינים פון תושב"כ און תושבע"פ (און אויך סיפורי צדיקים איז דאך "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כו'"), און דער אמת ווערט ביי זיי נתקבל,

און דאס איז די הוראה מענין הנ"ל: בשעת מ'קומט צו א אידן און מ'בעט אים אנטאן תפילין, אדער צינדן חנוכה ליכט וכו', קען ער ניט טענה'ן אז אים ארט ניט זיין א חובל בעצמו (וואס דאס איז פטור בדיני אדם (ב"ק צ,ב)), ווארום זיין פעולה איז נוגע די גאנצע וועלט כנ"ל,

אי ער וויל פריער פארשטיין בשכל? איז דאס א גלייכע זאך, אבער צוליב דעם דארף ער ניט אפלייגן אויף מארגן א פעולה וואס טוט אויף אין די גאנצע וועלט, און וואס קען ער דערלייגן בשעת ער וועט שוין טאן אן ענין וואס דרייסיק דורות פון אידן במשך טויזנטער יארן האבן מקיים געווען,

און בנוגע צו נרות חנוכה איז שוין העכער טויזנטער יארן וואס אידן צינדן חנוכה ליכט ,

ובפרט אז סוכ"ס וועט ער מקיים זיין תורה ומצות, ווארום "לא ידח ממנו נדח",ובשעת ער רעדט מיט יענעם דברים היוצאים מן הלב, איז אפילו א בן נח וואלט דאס דערנומען, ועאכו"כ א בן אברהם יצחק ויעקב,

וואס דורך דעם וועט מען זוכה זיין זען נסים ונפלאות, ביז "להודות ולהלל לשמך הגדול", וברגע כמימרא.

ג. בנוגע צו דעם ענין וואס מען האט פריער גערעדט, אז דער ענין פון חנוכה איז חינוך, און מ'האט געבראכט אויף דעם דעם של"ה אז דאס איז א חינוך פון די גאנצע וועלט, איז וויבאלד אז דאס איז אן ענין וואס איז שייך צו יעדן איינעם, דארף דאס שטיין ניט נאר אין של"ה, נאר אויך אין ספרי הקדמונים פאר אים, און ביז אין תושב"כ אויך פאר א בן חמש למקרא,

זעט מען טאקע

זעט מען טאקע דעם ענין אין אונזער פרשה און אין די פרשה פאר דעם, און דאס איז בהקדם א דבר המוה וואס מען געפינט בנוגע צו דעם סיפור וועגן די חלומות פון שר האופים און שר המשקים, וואס מען זעט ניט אז רש"י זאל זיך שטעלן אויף דעם: וואס איז נוגע די גאנצע אריכות וועגן זייערע חלומות, און דערנאך ווי אזוי יוסף האט זיי פותר געווען? וידוע אז אין תורה איז יעדער ווארט מדוייק און אויסגערעכנט, איז ווי קומט עס אז תורה דערציילט מיט אזא אריכות וועגן די חלומות? וואס איז דאס אונז נוגע?

דאס וואס עס איז אונז יע נוגע איז מערניט אז יוסף האט זיי פותר חלום געווען, וואס דאס איז נוגע צו וויסן וואס האט געבראכט אז פרעה זאל בעטן ביי יוסף ער זאל אים פותר זיין זיין חלום, און דאס האט דערנאך געבראכט אז יוסף זאל ווערן א־משנה למלך און דורך דעם האט ער אראפגעבראכט יעקב צו מצרים, און דאס איז נוגע אז ס׳זאל זיין א סיפור מסודר, ועד"ז איז נוגע צו דערציילן אז יוסף איז געווען בבית האסורים, כדי מען זאל אפ־לערנען ווי יוסף האט זיך געפירט ווי א איד דארף זיך פירן אפי׳ בבית האסורים, אבער פארוואס ווערט דערציילט באריכות וואס זיי האבן גע׳חלומ׳ט און דערנאך וואס יוסף האט זיי געזאגט?

נאר דער ביאור אין דעם איז (און דא זעט מען א הוראה נפלאה אין חינוך): ביי יוסף איז דאך געווען "גונב גונבתי מבית אבי", און מ׳האט אים פארקויפט אלס אן עבד, וואס דאס איז די ערגסטע זאך וואס מ׳קען טאן צו א איפיצן, און אין מצרים גופא האט מען אים איינגעזעצט בבית האסורים ללא פשע ועון. נארמאלער־הייט וואלט א מענטש אין אזא מצב געווען ברוגז אויף די גאנצע וועלט און וואלט געהאט א שנאה מיוחדת צו שרי פרעה, ווארום איינער פון שרי פרעה האט אים אריינגעווארפן אין בית האסורים,

בנוגע צו יוסף׳ן געפינט מען אבער, אז בשעת ער האט געזען אז דער שר האופים און שר המשקים איז "פניהם זועפים", האט ער זיך פאראינטערעסירט אין דעם, און האט ביי זיי געפרעגט "מדוע פניכם זועפים", וואס עס האט ביי זיי ניט געפעלט עסן אדער טרינקען, ס׳איז נאר אז זיי זיינען ניט געווען געשטימט, און אפילו דאס האט יוסף׳ן געארט,

און נאכמער: לכאורה איז געווען פארשטאנדיק פארוואס "פניהם זועפים", און יוסף האט אפילו ניט געהאט וואס צו פרעגן ביי זיי, ווארום ס׳איז פארשטאנדיק אז א שר וואס געפינט זיך בבית האסורים, ווערט פניו זועפים, און אז עס גייט דורך נאך א טאג און ער איז זיך מתבונן אז ס׳איז אדורך נאך א טאג בבית האסורים, ווערט ער נאכמער אומעטיק, און אעפ"כ שפארט זיך איין יוסף און אינטערעסירט זיך און פרעגט ביי זיי (אויף א ספק וספק ספיקא) "מדוע פניכם זועפים", אפשר וועט ער קענען עפעס ארויס־העלפן אין דעם, ניט קוקנדיק אויף דעם אז דאס וואס זיי זיינען געווען אין אזא מצב איז דאס ניט געווען צוליב יוסף׳ן, און ער האט דאס בכלל ניט גורם געווען, ואדרבה: זיי זיינען דאך געווען הברים פון דעם רשע וואס האט אים דארטן פארשיקט, און פונדעסט־וועגן האט ער זיך געשפארט אפשר קען ער זיי ארויסהעלפן.

און הגם

און הגם אז יוסף איז געווען מזרע אברהם וואס עניני איז געווען "למען אשר יצוה גו' לעשות צדקה ומשפט", איז דאך אבער יעמולט געווען פאר מ"ת, איז וואס איז ער געווען מחוייב באזארגן א צווייטן, א גוי, און פונדעסטוועגן האט ער זיך איינגעשפארט זיי צו העלפן.

וואס איז ארויסגעקומען פון דעם? דערציילט תורה אין ר"פ מקץ, אז דורך דעם איז יוסף געווארן א משנה למלך, און ער האט דערנאך מציל געווען די גאנצע וועלט, ווארום יעמולט איז געווען "ויהי רעב בכל הארץ", אז אין די גאנצע וועלט איז געווען א רעב, און יוסף האט געשפייזט די גאנצע וועלט, און דאס איז געקומען אלס א תוצאה פון איין מעשה - דאס וואס יוסף האט ארויסגעהאלפן דעם שר המשקים ושר האופים.

די סיפורים פון תורה לערנט מען דאך אפילו מיט קליינע קינדער, און אפילו קינדער וועלכע לערנען נאך ניט אין חדר דער- ציילט מען אויך די סיפורים אין תורה, איז בשעת א מאמע דערציילט איר קינד דעם סיפור, דערציילט זי אים אז ס'איז געווען א איד וואס מען האט אים מעניש געווען פאר אן ענין וואס ער איז בכלל ניט געווען שולדיק אין דעם, איז ניט קוקנדיק אויף דעם וואס ער איז געווען אין אזא מעמד ומצב, איז אים יעמולט געווען נוגע, אז בשעת ער זעט א בריאה פון דעם אויבערשטן וואס איז ניט בשמחה, דארף ער אים ארויסהעלפן, ווארום דאס אליין וואס ער איז באשאפן געווארן פון דעם אויבערשטן איז דער תכלית השלימות וואס עס קען נאר זיין, ובמילא דארף ער זיין בשמחה, איז בשעת ער זעט איינעם וואס איז ניט בשמחה, איז וויבאלד אז ער האט דאס געזען, איז א ראי' אז דאס האט א שייכות צו אים, האט ער זיך גלייך גענומען יענעם ארויסהעלפן.

זאגט דער קינד: דאס איז א שיינע הנהגה, אבער א קינד איז איינגעוואוינט אז אויף יעדער גוטער זאך וואס ער טוט קריגט ער א שכר (ממתקים וכיו"ב), פרעגט דער קינד ווייטער: וואס איז פון דעם געווארן? - שטייט גלייך נאך דעם "וישכחהו"! מען האט אים גארניט אפגעצאלט פאר דעם, און ער האט דאס געטאן ווייל מען דארף זיך פירן - אפילו אין א מאסר - ווי א איד. אבער דאס איז פ"פ וישב, זאגט אים די מאמע, ווארט צו, באלד קומט פ' מקץ, און דארט שטייט אז דורך דעם איז ער געווארן א משנה למלך. זאגט דער קינד, אַה, דאס איז טאקע א שכר. זאגט אים די מאמע ניין! דאס איז ניט גענוג, ווארום דאס איז נאר א טובה פאר יוסף'ן אליין, אבער נאך דעם איז ארויסגעקומען א טובה פאר די גאנצע וועלט, [וכידוע דער ווארט פון אלטן רבי'ן: דאס איז אלץ וואס דו דארפסט, אבער צוליב וואס דארף מען דיר?!].

די הוראה פון דעם בנוגע לפועל: בשעת מ'מאנט פון א אידן אז ער זאל גיין אנטאן תפילין מיט א צווייטן אידן, אדער אנצינדן ביי אים א מנורה, טענה'ט ער מילא אליין לייגן תפילין, אליין צינדן א מנורה, פארשטייט ער, אבער גיין טאן מיט א צווייטן, וואס פאר א מצוה איז דאס?

ענטפערט מען אים, ער זאל זיך אפלערנען פון יוסף. פונקט ווי יוסף האט זיך איבערגעגעבן צו א צווייטן נאר ווייל "פניכם זועפים"

<u>הנחת הת' בלתי מוגה</u>

זועפים", וואס דאס איז ניט גְעווען ווייל עס איז א מצוה נאר מצד א רגש טוב, און ער האט ניט געהאט דעם שטורם און קולות וברקים פון מ"ת, און פונדעסטוועגן האט ער אזוי געטאן, דארף ער אויך זען טאן מיט א צווייטן, און ביז מען זאגט אז די פעולה וואס ער טוט מיט א צווייטן וועט דערנאך זיין נוגע די גאנצע וועלט, וואס דאס איז אפילו בשעת ער טוט סתם א פעולה, ועאכו"כ בשעת ער טוט א פעולה פון א מצוה, ועאכו"כ די מצוה פון חנוכה – וואס ענינו איז אור, איז זיכער אז ער וועט פועל'ן אין דער גאנצער וועלט,

און ביז אז ער שפייזט די גאנצע וועלט, ע"ד ווי ס'איז געווען ביי יוסף'ן, און ביז עס ווערט אויס רעב בגשמיות און עס בלייבט נאר דער רעב לעניינים רוחניים, וואס דאס וועט זיין בביאת משיח צדקינו, וואס יעמולט וועט זיין דער "לא רעב ללחם ולא צמא למים גו' רק לידע את ה'".

ד. מאמר בעיין שיחה ד"ה ת"ר מאי חנוכה וכו'.

ה. בנוגע די רש"י, איז בהמשך צו דעם וואס מען האט גערעדט פריער וועגן די חלומות פון שר האופים און שר המשקים, ובהמשך צו דעם וואס מ'האט גערעדט אין דער פריערדיקן התוועדות (ש"פ וישב) וועגן יוסף'ס חלום וועגן די אלומות, איז דא אין אונזער פרשה א גאנצע דערציילונג וועגן פרעה'ס חלומות, און ווי יוסף האט זיי פותר געווען, און ווי אלע זיינען געווען בהתפעלות פון זיין פתרון, און ווי פרעה האט געזאגט "אין נבון וחכם כמוך וגו'",

וואס לכאו' איז אינגאנצן ניט פארשטאנדיק, וואס איז געווען אזוי די התפעלות פון יוסף'ס פתרון? אפילו א בן חמש למקרא וואלט אויך אזוי פותר געווען די חלומות, ווארום ער האט דאך געלערנט אין די פריערדיקע פרשיות אז אלע חלומות זיינען אויסגעטייטשט געווארן בפשטות.

ווי מ'געפינט בא יעקב, ער האט געזען בחלומו אז "והנה העתדים העולים על הצאן עקדים נקדים וברדים", איז דער פתרון געווען בפשטות, אז די צאן זיינען געווארן עקדים נקדים וברודים וכו', ועד"ז בא אברהם וואס ער האט געזען בהלומו "והנה אימה חשיכה גדולה נפלת עליו" (בראשית טו,יב), איז דער פתרון געווען כפשוטו, וואס דאס איז דער ענין הגלות וואס האט זיך גלייך אנגעהויבן, משעת לידת יצחק, ועד"ז בא יעקב'ס חלום, "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", איז דער פתרון געווען בפשטות, אז די מלאכי ארץ ישראל האבן אים באגלייט ביז חו"ל, און דערנאך האבן אים די מלאכי חו"ל באגלייט אין חו"ל, ועד"ז בנוגע צו יוסף'ס חלום – "והנה תסבינה אלומתיכם ותשתחוין לאלמתי", איז דער פתרון אויך געווען בפשטות, אז די שבטים וועלן זיך בוקן צו אים,

לפי זה פארשטייט אפילו א קינד דעם פתרון החלום פון די שבע שבלים, וואס ערשט איז געווען זיבן גוטע שבלים און דערנאך איז געווען זיבן מאגערע, איז פארשטאנדיק אז די גוטע באווייזט אז עס וועט זיין גוטע עסן, און די מאגערע באווייזן אויף שלעכטע עסן, און ווי רש"י טייטשט "צנומות" – "קשות כסלע", און זיי זיינען ניט בגדר אז מ'זאל זיי קענען עסן,

וואס

<u>הנחת הת' בלתי מוגה</u>